

birbuçuk projesi olarak soluklanmaya “su” konusuyla başladık.

17 Haziran’da, Akgün İlhan, Adnan Mirhanoğlu, Sevinç Alçiçek, Özgül Arslan, Elmas Deniz, Müge Yıldız, İz Öztat, Fatma Belkıs’ın katılımı ve Yasemin Ülgen, Ayşe Ceren Sarı, Serkan Kaptan’ın moderasyonunda gerçekleştirdiğimiz sohbetten arda kalan, üzerine düşünmeye ve kullanıma açık cümleler tarafımızdan düzenlendi.

Akademik makaleleri örnek alarak, toplantı metninin ortak üretim olarak sunulmasını ve akışkanlık için ağzların anonim kalmasını tercih ettik.

Katılımcılar tarafından geçmişte üretilmiş olan ‘su’ya dokunur işlerden bir seçkiye de mavi bağlantılar aracılığı ile ulaşabilirsiniz.

Su gibi ol dostum!

Akışkanlığıyla işte bu hareketli şey, su, müşterek bir varlık: Suyu herkes erişebiliyor, bir kullanıcıyı dışlamak çok zor. Ayrıca bu su biz kullandıkça eksiliyor. Müşterek bir varlık olan su, bir insan hakkı değil yalnızca. Suyun kendi akma hakkı bile var. Konu suya erişim hakkı değil, su hakkı. Suların akma hakkı, suların sadece kendisi olduğu için var olabilme ve değerli olma hakkı.

Su hareket eder, fotoğraf asla suyun hareketini alamaz o yüzden ilk sessiz filmlerde çoğu zaman su görüntüsüyle karşılaşırız.

Suyla insanların kaderi aynı. Suyu yapılan her şeyi aslında devlet insanlara ve halklara da yapıyor. İnsanlar da akmak istiyor, akamıyorlar. Dillerini konuşmak istiyorlar, konuşamıyorlar. Kültürlerini ifade etmek istiyorlar, edemiyorlar. Sular da öyle. Barajlar, sınırlar, disiplinler derken yerimizden kıpırdayamıyoruz. Kendi kendimize acayip kutular yaratıyoruz. Ama biz de suyuz. Yüzde 70’imiz değil yalnızca, biz su gibiyiz. Hepimiz öyleyiz. Biz de akmak istiyoruz, akamıyoruz. O yüzden diyoruz ki: Su gibi ol dostum!

[PRAISE OF A JELLYFISH - MÜGE YILDIZ](#)

Lucretius (Türkçe çevirisi İsmet Zeki Eyüpoğlu)

Varlığın Yapısı, Kitap IV

Söylemek gerek: Durmadan yayılır öğeler
Ulaşır gözlerimize, uyarır görme duyusunu,
Nesneler bilmez kokuların çıktığını, ırmaklardan
Serinliğin, güneşten sıcaklığın, deniz dalgasından
Çatırtıların doğduğunu, kıyılarda yıkıntıları suların
Aşındırdığını, türlü gürültülerin uzayı yardığını,
Deniz kıyısına varınca birden ağzımıza acı nesnenin
Erimesinden doğan acı karışımını, tuzlu ıslaklığın
Geldiğini. Akar boyuna nesnelerden özdeşler,
Öteden beriden bölünür, ayrışır, yayılır çevreye.
Kesilmez akımlar, bunlardır duyularımızı uyaran,
Sessizce. Görebilir, sezebiliriz bu sesleri, kokuları.

Likit Politika

Politikalarla sanatçı olarak ilgileniyorum, özellikle kadın politikaları ve modernite meseleleriyle ilgili çalışıyorum. Aynı zamanda kamusal alanda, sadece beyaz küp galerinin içerisine sıkışmış bir sanat değil, nerelerde sanat yapılabilir, bunları düşünüyorum.

Ve asıl mesele de şu, tüm politikalar, süt, su, kan ve petrol üzerinden, likit üzerinden ilerliyor.

Tarihsel süreçte yeraltı suyunun yönetimi için devlet yönetimi ve özelleştirme denenmiş. Bir de “özyönetim” anlayışı var. Özyönetim şunu söylüyor: kullanıcılar bu ilişkiyi kendi aralarında sağlayabilirler. Böylece neyin nasıl olduğunu, nasıl yürüdüğünü, bu varlığı nasıl kullanacağımızı ve nasıl gelecek nesillere aktarabileceğimizi anlayabiliriz.

Peki o hep üzerinde konuştuğumuz, içi de çok boşaltılmış kavram: sürdürülebilirlik? Sürdürülebilirlik bu noktada şu anlama geliyor: kaynakların gelecek kuşakların gereksinimlerini tehlikeye atmadan bugünkü kullanımı.

Ben neredeyim? Ben Karadeniz’de tanıdığım insanların neredeyse 3’te 1’ini kanserden kaybettim. Çernobil faciası yaşandığında ben Arhavi’de yaşıyordum, kardeşlerim ve ailemle birlikte. Ve gerçekten çok yoğun kanser yaşanan bir bölgede kanserden ölmeyen çok az insan var akrabalarımızın içinde. Çevre ve doğaya, temiz suya temiz havaya, temiz bir çevreye neden ihtiyacımız olduğunu çocuk yaşlarda anladım. Kendimi bazen profesyonel refakatçi olarak tanımlarım ve hastaneleri çok iyi bilirim. Çünkü bütün gençlik yıllarımı hastanelerde hasta bakarak, kanserli akrabalarımı refakat ederek geçirdim. Dolayısıyla da derdimin asıl kaynağının ne olduğunu çok iyi biliyorum. Bunu gördüm. Bir gün dereye indiğimde, o taş ocağının içinden geçerek yüzmeye gittiğimde, çok büyük bir tehlike olduğunu fark ettim. O günden sonra da hem Arhavi’de hem İstanbul’da, nerede bir çevre mücadelesi varsa, kendimi orada buldum. Hatta geçen gün, İstanbul Yaşam Savunucuları olarak zeytin yasası için meclise gittik. Dönerken yol boyunca “acaba bir işe yarayacak mı bu gittiğimiz şey” derken dönüşte yasanın ertelendiğini öğrenince, hiç birimiz uyumadan İstanbul’a geldik.

Problem dere başında değil. Problemin kaynağı başka yerde. Kanser hücresi farklı yerde.

Suyu Kim Taşır? Özgür Akacak!

“Bu yaşa geldik hiç bir şey alamadık”

THE TREE I WANT TO BUY - ELMAS DENİZ

Ben buraya Artvin’den geldim. Arhavi’den sevgiler getirdim. Aynı zamanda, dere başlarında nöbet tutan kadın atmacalardan da selam getirdim.

1998’den beri Türkiye genelinde inşa edilen HES’lere karşı gelişen mücadeleler oldu. Bu mücadeleler “Özgür Akacak!” sloganını benimsedi. Irmaklar özgür akacak, Arhavi özgür akacak, Alakır özgür akacak... Mücadelede aktörler arasında hem boru var, hem dere var, hem keçi korosu var, hem akademisyen var. Yok olmak üzere olan şey sadece su değil, yaşam. İnsanları işsizlik gibi köylünün en çok korkacağı şeylerle tehdit ederek, oradan sürmeye, uzaklaştırmaya çalışıyorlar.

Karadeniz’e gitseniz oradaki bir köylüye deseniz “su hakkı” , “o nedir” der. “Su bizimdir!”

“Özgür Akacak!” sloganı hem insan bilincinin baskı altına alınmasını ve hem de onun da özgür akma ihtimalinin bir gün mümkün olabileceğini söylüyor. Nehir formu farklı kaynaklardan beslenerek gelişen bir beden. Bu bedenle çalışırken iş birliğinin önemi belirleyici.

Bu ülkede doğal varlıkları savunuyorsam bu ülkedeki her yer benim. Artvin de benim, Munzur da benim!

Kırda HES’lere karşı gelişen mücadelede öne çıkan kavramlardan biri de taşıma. Bu kavramın bir yüzü, bozulmamış bir sistemde farklı varlıkların birbirini nasıl taşıdığı. Buna dair bir örnek Karadeniz’de hem bitkilere ve insan bedenine destek olmak için hem de mücadelenin sembollerinden biri olan fındık dalları oldu.

Atmaca maskeleri bizi bir araya topladı. Atmaca Arhavi’ye özgü bir şeydir. Bir tür spordur. Atmacayla ilgili bir sembol yaptık. Oradaki toplantılar ve yürüyüşlerde maskeleri insanlara dağıttık. O, insanlara ve oraya ait bir şey, bir sembol. Etnik halkların da yaşadığı bir bölge olduğu için bu sembolle insanlar bir şeyi hatırladılar.

Başka bir taşıma ise insanların mücadeleyi hukuk platformuna taşımak zorunda kalması. Burada mücadeleyi yerelde ya da gündelik dilde kullandıklarının dışında dayatılan başka bir dille savunmaya çalışmaları.

“Ve Recep Usta’yla birlikte, taşınamayacak büyüklükte bir sepet yaptık.”

SUYU KİM TAŞIR - İZ ÖZTAT, FATMA BELKIS

- Köylü kadın - Önce tülbentle süzüyoruz peyniri.^{[L][SEP]}
Akademisyen - Olguyu süzüyoruz, evet.^{[L][SEP]}
Köylü kadın - Ondan sonra keçi derisinden yaptığımız bu tulumun içine basıyoruz.^{[L][SEP]}
Akademisyen - Ne kadar doldurmak gerekir peki?^{[L][SEP]}
Köylü kadın - İşte bastıra bastıra, ne kadar alırsa dolduracağız.
Akademisyen - Evet, arkadaşlar. Olguyu kavramın içine artık almayınca kadar dolduracağız. Sonra teyzem?
Köylü kadın - Şimdi tulumu doldurduk, gömüyoruz toprağa.
Akademisyen - Peki ne zamana olur bu? Yani ne kadar gömülü kalması gerekir?^{[L][SEP]}
Köylü kadın - Bu üç ay sonra çok nefis peynir olur, afiyetle yersiniz.^{[L][SEP]}
Akademisyen - Üç ay, evet, duyduk değil mi, arkadaşlar? Teşekkür ederiz, teyzem.^{[L][SEP]}
Köylü Kadın - Estağfurullah çocuğum.

Nehre ve yerel ekoloji mücadelelerine bakarken ve onlardan öğrenirken, aktarılan anonim ve yerel bilgiyi, üretilen sanatsal içeriğinin telif hakkını elimizde tutmadan, lisanslamadan ve araçsallaştırmadan, bu kadar ağır ve insanların hayatlarını adadıkları bir mücadeleyle nasıl çalışabileceğimizi, ortaya çıkan sanatsal üretimin başkaları tarafından kullanılabilir ve işlenebilir olmasını önemsedik. Ayrıca işe başlamadan önce gittiğimiz yerlere ve mücadeleye ait değer yargılarının ve korumaya çalıştıklarının bizim çalışacağımız kuralları belirlemesini önemsedik.

Su varsa yaşam var, su yoksa yaşam yok

Köyümüzün 80 yıldır bir su kaynağı var, bütün köye su veren bir kaynak. Tünel açmak için MNG dinamitle çalışma yaptığında yeraltı suyunun zannederim ki yeri değişti ve bir anda köyde sular kesildi. Artık orada, Göze’de su yok. O zaman bazı şeyleri anladılar. 80 senelik su gitti ve bir daha gelmedi. Başka bir su kaynağından köye su vermek zorunda kaldılar.

Türkiye’de bütün yeraltı suları devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Suların her türlü araştırılması, kullanılması ve korunmasında tek karar mekanizması devletin kendisidir. Kullanıcıların karar verme süreçlerinde herhangi bir söz hakkı yoktur. Dünyada bizim için en değerli kısım yüzde üçlük temiz su. Bunu paylaşmaya çalışıyoruz. Türkiye’de temiz suyun çok büyük bir çoğunluğu tarımsal amaçlı kullanılıyor.

Yeraltı suyu kullanımının çiftçiler için maliyeti çok yüksek. Çiftçinin suya ulaşması için elektrik gerekiyor. Elektrik şirketi ise özelleştirilmiş durumda. Parayı tahsis edemediği için elektriği kesiyor. Yer altı suyuna dayalı tarım yapan çiftçi için, örneğin Mardin Ovasında çiftçiler için, su çok önemli bir varlık. Çünkü başka bir geçim kaynağı yok. Su biterse veya suya ulaşamazlarsa göç etmek zorunda kalacaklar. Bu nedenle bu çok ciddi toplumsal sonuçları olabilecek bir olgu.

Para Yoksa Su Yok

Derelerle ilgili, baraj ve HES'lere karşı Türkiye'deki kuvvetli hareketin kentlerde de olması lazım. Türkiye'de nüfusun %70 küsuru artık kentte yaşıyor. Peki bunlar nasıl kentler? İçinde bir sürü sorun olan kentler.

[PARA YOKSA SU YOK - ELMAS DENİZ](#)

- Kenttekinin su hakkı nasıl bir şey?

Musluğumu açıyorum, içinden su akıyor. Parasını ödemedim su. Parasını ödemezsem bir-iki ay içerisinde bu suyu kesiyorlar. Tamam, suyu ödüyorum, suyum da akıyor, benim param var, sorun değil. Ama bir bakıyorum ben bu suyu içemiyorum. Yani kentlerde parasını ödemediğimiz halde içemediğimiz bir su var. Su fiyatlarını yükseltmeden yani parayla cezalandırılmadan su tasarrufuna gidilmesi gerekiyor. Bu bir tavır meselesi. Ütopik bir şeyden değil var olan bir sistemden bahsediyoruz.

- Kentteki su nasıl bir su?

Maruz kalınan bir su. 2015 Bienali başlığı olan Tuzlu Su'nun referans verdiği fiziksel ve düşünsel iyileştiriciliğin ötesinde Kurbağalıdere'deki gibi maruz kalınan bir su. Bu maruz kalma sadece sahil kenarında gittiğimizde değil, artık yaşadığımız evlerde pencereleri dahi açamaz hale geldiğimiz noktada gerçekleşiyor. Koli basili oranı 25,000 çıktığı bir gerçeklikte bu kanalizasyonda yaşamak gibi bir şey. Yalnızca kokusuyla değil fiziksel, görsel olarak kendini hissettiren bir kirlilik, sağlığı tehdit eden bir noktada gerçekleşiyor. Maruz kaldığımız mesele, aslında bizden çıkan her şeyin ne kadar kötüleşerek bize geri döndüğüyle ilgili. Bizim aslında ne kadar kirlettiğimiz bu, bir kirlilik-temizlik meselesi. Aynı zamanda bir üretim-tüketim meselesi, yaşam-ölüm kavramlarının devreye girdiği bir yer. Kirliliği bir perdeyle nasıl örtersin?

[MARUZ - ÖZGÜL ARSLAN](#)

- Kentteki su nasıl bir su?

“Yeraltına gömülmüş, boğulmuş bir su.”

Politikalar ise sorunları çözmiyor, gözden uzaklaştırıyor. Total kavrayış mantığında bir arıza olduğu için bu sistemik bir yanlış. Çözüm hattı da gene aynı hatayı tekrarlayacak şekilde bir hat. Ancak boğulan bir şeyi kurtarabiliriz. Çünkü su, uzun süre boğulsa da ölmüyor gibi görünüyor. Dereyi kapatarak ıslah etmekten ziyade onun temiz akmasını sağlamak gerek. Boğmadan...

- Kentteki su nasıl bir su?

Sokak çeşmelerinin bir objeye dönüştüğü bir su. Su ne kadar büyük olursa kapitalizme o kadar hizmet ettiği düşünülen ve bu anlayışla değerlendirilen bir şey oluyor. Bize ait olan en temel müşteremiz, bütün diğer canlılarla gelecek nesillerle paylaştığımız müşteremiz artık ambalajlı su şirketlerinin tekelinde. Parayı veren müşteremizi satın alıyor.

Bu sadece bizim mücadelemiz değil bütün dünyada aynı şey. Bütün dünyada olan şeyi buraya aktaracağız ki bunun bir küresel mesele olduğunu dolayısıyla küresel bir mücadele de olması gerektiğini, sadece yerelde değil, sadece ulusalda değil aynı zamanda küreselde de devam etmesi gereken bir mücadele olduğunu anlatmaya çalışacağız.

Yeni bir yol?

Sistemin bize zorladığı şeylere maruz kalıyoruz.

Bir şeyin mağduru olmak zorunda değilsin.

Dayanışma ve dostluk yakınlıkla mümkündür. Bu fiziksel ya da duygusal yakınlık olabilir.

Bir şekilde yan yana durmanın önemi büyük. Hepimiz kafamızdaki minik oyunlarla hayatta kaldığımız için onları birlikte yapabilmek devam etmeyi mümkün kılıyor. Arkadaşlık bir çok mücadelede daha farklı bir ilişkilenme şekli getiriyor.

Başka bir yol, yeni bir dil başka bir şey bulmamız lazım. Yeni bir şey. Ne anlatabiliriz acaba? Orada, derenin başındaki teyzelere başka nasıl anlatabiliriz? Köydeki insanların bambaşka bir dili var ama oranın sahibi onlar. Onlar sokağa ya da dozerin önüne çıkarsa bu iş duruyor. Tıpkı Havva ananın çıkıp da “Siz kimsiniz, devlet benim!” dediğinde dozeri durdurduğu gibi... Dolayısıyla da dediğiniz çok önemli. Oradaki dil. Belki de aynı dil içerisinde bir çeviri...

Eskiden olduğu gibi, köylünün kendisini iyi hissedebileceđi bir düzen lazım.

Sistem dinamiği bütüncül bakabilme imkanı sağlıyor bize. Bunların da her biri birer nedensellik şemamız, birer temel altyapı tezimiz. Daha çok kuyu, daha çok güç, daha çok verimlilik ve geleceğe bırakmamız gereken yeraltı suyu varlığını nasıl mahvediyoruz onun döngüsel bir şeması.

Yönetiminin nasıl olacağı da bir problem: Kullanıcılar arasında ister bir kooperatif, ister bir yöntemle kendi kurallarını kendilerinin belirlediği ne kadar suyun nasıl kullanacaklarına kendi karar verdikleri bir sistem hayal ediyorum.

Biz temizlendikçe ne kadar kirleniyoruz ve kirletiyoruz. İyi niyetle yaptığımız hamle bile miktarı artınca öldürücü hale gelebiliyor.

“Su akacak, yolunu bulacak.”

Yavaş yavaş, teker teker, adım adım...